

taiteesta. -podcast jakso 4. "Taidepolitiikan ABC – Minna Sirnö" litterointi

INTROMUSIIKKI SOI

Minna:

Meidän kaikki oikeastaan tiedetään, että suomalaisuus, jos nyt ihan reellisiä ollaan, on kiitollinen aika monelle taiteilijalle. Jos sä oot suomalainen kansanläheinen poliitikko, joka käy torillakia suuskelemassa äänestänsä kanssa, niin tietysti voi olla vähän vaikea nostaa taide ja kulttuuri.

INTROMUSIIKKI LAKKAA

Toivo:

Jos ketjuttaa sanat taide ja politiikka, saattaa viitata moneen eri asiaan. Jollekulle saattaa tulla mieleen eduskunta tai opetus- ja kulttuuriministeriö. Jollekin Banksyn katutaide, ja toiselle se sama Banksy painettuna Myanmarissa valmistettuun kahdeksan euron puuvillapaitaan. Taide voi olla poliittista lukemattomin tavoin, ja politiikka vuotaa, heipii ja hyökyy teokseen kuin teokseen.

Mutta millaista roolia taide näyttelee politiikan kiistaisissa kabineteissa? Poliittika on tunnetusti moniäänistä neuvottelua ja pluralistista polemiikkaa, joten päätin konsultoida viisauden ehtymätöntä lähdeä, eli erinäisiä nettikirjoittelijoita taidepolitiikasta.

Twitteristi livertää: "taide on yksi poliittisen kritiikin kanava. Olisi siis outoa, jos politiikka saisi ohjata omaa kritiikkiään."

Nettilehdessä kirjoitetaan: "hyvälle kulttuuripoliitikolle on lopulta melko yhdentekevää, erottaako hän Järnefeltin Edelfeltistä. Paljon oleellisempaa on tunnistaa se rooli, mitä taide yleisemmin voi näytellä hyvän elämän etsimisessä."

Ja lopulta bloggari linjaa. "Taide vetoaa aisteihin, kun taas käsitteellinen ajattelu perustuu intellektiin, eli älyyn ja järkeen. Tältä pohjalta on helppo sanoa, että taiteilijoiden ei pitäisi päätyä filosofikuninkaiksi, sillä tunnemyrskyjensä kurimuksissa he voisivat upottaa koko valtiolaivan ohjattuaan sen karikkaisille vesille."

Se, joka kutsuu Suomea konsensuksen luotuksi maaksi, ei selkeästi ole selannut Twitteriä tarkoitushakuisesti.

Taidepolitiikan luonteen selvittämiseen tarvittanee laajempi koalitio. Ja kanssani näistä pykälästä valtionmiesmäisesti debatoimaan ja tiukan kollegiaalisesti neuvottelemaan saapuu Minna Sirnö. Minna on todella kokenut suomalaisen taidepolitiikan sen kaikilta puolilta. Hän on toiminut esimerkiksi kansanedustajana, Taiteen edistämiskeskus Taiken johtajana, taiteilijajärjestöissä, tutkijana ja myös kulttuuritoimen johtajana, joten aikamoinen lista löytyy.

Taiteen ja politiikan risteymät, ristiaallokot ja syöksyvirtaukset lienee siis hallussa. Minna, mikä on oma suosikki poliittinen taideteoksesi?

Minna:

Täytyy sanoa, että taiteen poliittisuus on tietysti aina vähän pikkusen sen katsojan ja kuulijan silmässä. Mutta mielestäni pelottavan ajankohtainen poliittisuudessa tällä hetkellä on Pablo Picasson Guernica, joka kuitenkin kertoo paitsi sodasta myös ihmisvihasta ja tuhoamisesta.

Minun mielestäni se on senkin takia ajankohtaisesti poliittinen, että siitä on tehty aika monta tulkintaa jälkikäteen. Tiedän, että esimerkiksi Suomessa kuvataiteilija Ville Löppönen on tehnyt ihan tuoreen oman tulkintaansa tämän ajan Guernicasta.

Toivo:

Kyllä, ja kyseessä valtavan kokoinen kubistinen maalaus Espanjan sisällissotaan sijoittuvasta Guernican pommituksesta.

Tämän jakson nimenäkin löytyy taidepolitiikka ja puhutaan tällaisesta ilmiöstä. Mistä me puhutaan, kun me puhutaan taidepolitiikasta?

Minna:

Kun olen nyt viime aikoina tutkinut suomalaisten puolueiden poliittisia ohjelmia, niin se tietysti on aika häilyvä se käsite. Mutta se, mitä minä itse käytän, että se on ammattimaisen taiteen edistämistä ja sen, että taiteilijoilla, jotka tekevät ammattimaisen tai aika usein myös oman työn ohessa tai muun työn ohessa taidetta, niin heillä on toimintamahdollisuuksia toimia, että sitä edistetään. Ja taidepolitiikka tietysti voi olla myös kaikkea tätä vastaan. Se voi olla myös toistepäin, että halutaan poistaa jotakin juttuja taiteen kentältä.

Toivo:

Se on hyvä lisäys. Meillä ei Suomessa ole taideministeriötä tai kenenkään ministerin salkussa ei lue taide. Minkälaista rajanvetoa me tehdään taidepolitiikan ja kulttuuripolitiikan välillä?

Minna:

Hyvä kysymys. Esa Pirnes, joka on tutkinut taide- ja kulttuuripolitiikkaa, on myös rajannut sitä, mistä me puhutaan, kun me puhutaan kulttuuripolitiikassa Suomessa. Siitä on olemassa ajatus siitä, että kulttuuripolitiikka on joku suppea tai laaja käsitys. Ja laaja käsitys on melkein kaikki, mitä me tehdään ihmisenä. Ja suppea käsitys, mitä ehkä Suomessa enemmän tässä kulttuuripolitiikassa kuitenkin tarkoitetaan, silloin kun sitä esimerkiksi budjettikirjasta lukee, niin silloin se on enemmän sitä, että se liittyy tähän luovuuteen, harrastamiseen, kokemiseen, tekemiseen ja taiteen saralla. Itse käyttänyt tuossa omassa tutkimuksessani sitä, että mulla se on periaatteessa enemmän ehkä tätä, että se on meidän läsnä olevaa taidetta, harrastettavaa tai koettavaa taidetta. Tai sitten, että me ollaan jonkun oman kulttuurinomavan ihmisryhmän jäseniä.

Toivo:

Missä tätä taidepolitiikkaa tehdään? Voidaanko me rajata se johonkin paikkaan tai ainakin etsiä keskeisiä alueita?

Minna:

Itse asiassa taidepolitiikka tehdään ihan täsmälleen samassa paikassa, missä tehdään ylipäättänsä niitä asioista, joista päätetään meitä koskevista asioista. Tai sitten sitä tehdään silloin, kun ollaan pyrkimässä johonkin sellaiseen asemaan, missä tehdään meitä koskevia päätöksiä. Keskeisessä asemassa, jos miettii päätöksenteon kannalta, on kunnat ja valtio.

Käytännössä siis eduskunta ja hallitus. Mutta sitten kyllä siinä välimaistossakin aika paljon. Meillä on esimerkiksi alueilla, maakunnilla on tehtävää taide- ja kulttuuripolitiikassa. Ihan lakisäätöissä tehtävää. Samoin itse asiassa nyt, kun tehtiin tämä sote-alueuudistus, niin sitten vahingossa kyllä lipsahti se pois siinä loppuvaiheessa, toivottavasti vahingossa. Mutta sitten lipsahti pois, että siinä oli aika vahvasti myös taiteen ja kulttuurin hyvinvointivaikutusten näkökulma ja sen edistäminen niiden sote-alueiden luomissa mukana. Mutta uskon, että sitä tehdään myös jatkossa ihan alle meidän sote-alueillamme.

Toivo:

Aloitetaan vaikka valtion tasolta. Minkälaista valtaa eduskunta käyttää, kun tehdään taidepolitiikkaa? Minkälaisia keinoja on, millä tavalla sitä taidetta ohjataan tai tuetaan?

Minna:

Valtiolla tietysti on ensinnäkin se yllättävä raha. Eli aika paljon määritellään valtion budjetissa sitä, mikä on vähän varmemman rahoituksen piirissä olevaa taiteen tekemistä. Eli meidän kulttuuri-instituutiot ovat pitkälti ainakin osittain valtion rahoittamia.

Ja siitä viime kädessä päättää tietysti aina Suomen eduskunta. Ja tuossa nauraskelin just, että esimerkiksi olen ollut taidetestaajan, joka on näiden suomalaisten 8-luokkalaisen SQR ja Svenska Kulturfondenin yhteishanke. 8-luokkalaisille tarjotaan taidetta. Se on kuullut jo tällöinen pikkujouluraha eduskunnassa.

Eli siis taidepolitiikkaa tehdään muun muassa sillä tavalla, että mahdollistetaan 8-luokkalaisille taiteen ja kulttuurin kohtaamisia. Eli siellä tehdään, mutta sitten on toki ihan alan lainsäädäntö, että apurahoista lainsäädännöstä päättää viime kädessä eduskunta.

Samoin kuin ehdoista, millä tavalla esimerkiksi valtionavustuksia jaetaan. Valtionosuuksien piirissä on kuitenkin se, että valtio rahoittaa vähän pysymällä tavalla tiettyjä isoja instituutioita, niin sittenkin niidenkin ehdoista on. Mutta sitten yllättävän kyllä taiteen ja kulttuurin toimintamahdollisuuksissa päättää sosiaalipolitiikassa, aluepolitiikassa.

Ja jopa viennin edistämispolitiikassa jossain vaiheessa määriteltiin, mitkä taiteen alat ovat sellaisia, että niitä kannattaa viedä eteenpäin. Se on itse asiassa aika moninainen se, millä tavalla valtion puolella sitä tehdään.

Toivo:

Yksi keskeinen valtiollinen instituutio suomalaisen taiteen edistämisessä on sen keskus eli Taike. Ja sinä olet viettänyt myös jonkin aikaa Taikejohtajana. Tämä on joskus vähän mystinen laatikko, jota jotkut kiroaa ja sitten taas laitetaan apurahakemusta sisään. Mikä on Taike ja mitä se tekee?

Minna:

Taike on siis, sillä on tietysti vähän pitempi historia luottamuselin organisaationa enemmänkin. Mutta Taike on nykyään opetus- ja kulttuuriministeriön alainen virasto. Samanlainen kuin Museovirasto tai KAVI. Eli siellä on muitakin virastoja ministeriön alaisuudessa taide- ja kulttuurikentällä.

Taiken tehtävänä on ennen kaikkea tukea ammattitaiteilijoiden asemaa ja kokemista. Mutta siinä sivussa usein myös sitä harrastamista ja sen taiteen ja kulttuurin kokemista. Taike on ehkä sillä lailla vähän monimutkainen organisaatio. Ja sitähan on nyt ihan viime vuosina yritetty pikkasen virtaviivastaa, että mikä on OKM päätettäviä asioita, mitkä on taas Taiken päätettäviä asioita.

Mutta toisaalta virastonjohtaja tekee päätöksiä erityisesti yhteisöihin liittyen. Tai oikeastaan ainoastaan vain yhteisöihin liittyen. Ja sitten taas siellä on taidetoimikuntalaitos, joka antaa taiteelliset perusteet yhteisöjen tuelle virastonjohtajan päätökselle. Mutta sitten itseasiassa suoraan päättää, että kelle taiteilijoille esimerkiksi apurahoja jää.

Toivo:

Kyllä ja nämä taidetoimikunnat ovat sen alan taiteilijoiden muodostamia.

Minna:

Kyllä joo. Ja sitten siinä on tietysti se, että silloin paitsi nämä valtion taidetoimikunnat, niin sitten on vielä nämä alueilla toimivat taidetoimikunnat. Ja niillä alueilla toimivilla on tietysti pyritty mahdollistamaan se, että siinä on nähden ehkä sellaisia ilmiöitä ja sellaisia taiteilijoita, jotka ei välttämättä aina valtakunnan tasolla ole vielä tunnistettu tai jostain syystä ei ole tuttuja.

Toivo:

Aivan. No kun olit ihan Taiken johtajana, niin tämän rahoittamisen lisäksi, joka on keskeinen Taiken toimi, niin Taiken sivuilla ainakin lukee, että se on myös asiantuntijavirasto ja tuottaa tällaista, niin millainen tämä rooli oli silloin sun näkökulmasta ja minkälainen, jos sanotaan vaikka agendatoimija Taike on taidepolitiikassa?

Minna:

Joo, Taikella on ehkä vielä vahvempi rooli myös ihan tiedon tuottajana tälle kulttuuri- ja taidepolitiikan saralle. Lähinnä se, että se tietopohjan laajentaminen ihmisillä, että vaikkapa mitä niille Taiken rahoille tapahtuu tai minkälainen on, sehän Taike on ollut mukana kulttuuripolitiikan

tutkimuksen säätiön kanssa, Cuporen kanssa, niin esimerkiksi tämmöisiä kulttuuribarometreja luomassa, jossa mietitään sitä, että pyritään luomaan poliittisellekin päätöksellä ja tietysti totta kai muillekin tämmöistä tietopohjaa. Että se on se yksi asia. Sitten tietysti Taike itse koen sillä tavalla, että kun olin kuultavana vaikka valtiovarainvaliokunnassa budjettiaikaan, silloin aikoinaan Taiken johtajana edustamassa Taikea, niin se rooli oli myös tuoda niitä ajan ilmiöitä ja haasteita, mitkä esimerkiksi taidekentällä on. Se on tietysti, että jokainen johtaja varmaan vähän tulkitsee omalla laillaan, mutta minä tulkitSEN myös niin, että ne puutteet, jotka vaikka meidän nykyisessä järjestelmässä taiteilijoiden ja taidekentän kannalta on, niin on hyvä sanottaa siinä tilanteessa.

Se on sitten kuitenkin vähän tämmöistä ennakkotietoa mahdollisista muutostarpeista. Mutta sitten se toinen puoli tietysti oli myös se, että Taike on myös vahva verkottuja. Kyllä minä koen, että se asiantuntijarooli on vahvistunut vielä entisestään sen jälkeen, kun olen sieltä lähtenyt. Esimerkiksi tehdään alueellista ja kuntapuolen yhteistyötä, tunnistaen sen verkoston tarve.

Taiteesta ja kulttuurista päättäviä tahoja on niin monitasoisia Suomessa, niin Taiken tehtävä on ehkä olla sellainen valtionvirasto, joka kokoo niitä myös yhteen.

Toivo:

Onko sinulla ikään kuin vähän värittääkseen tätä kuvaa kuulijoille, niin esimerkkiä jostain tuotoksesta tai hankkeesta omilta Taike-vuosilta, joka tulee mieleen?

Minna:

No joo, siis itse asiassa se tietysti oli poikkeuksellinen se aika, kun uutta virastoa perustettiin. Ja minun täytyy nyt rehellisesti sanoa, että oman haastansa toi, että heti seuraavana vuonna 25 prosenttia hallintomenoista leikattiin. Eli uusi organisaatio, jonka pitäisi kehittää jotain uutta, ja sitten tulee leikkauksena. Siinä joutui tietysti tekemään jonkin verran kommervenkkiä, mutta siellä on sen verran fiksuja ja filmaattista henkilöstä aina ollut, että pystyttiin kehittämään tämmöisiä kehittämissuunnitelmia.

Tämä hyvinvointi, joka tietysti on jollekin taidepiirissä myös kirosana, mutta hyvinvointipuoli esimerkiksi, niin siihen kehittyi oma ohjelmansa, joka on minun mielestäni ollut erinomainen näytte siitä, että mitä valtionvirasta voi tehdä, kun siihen vielä yhdistettiin sitten silloiset läänintaiteilijat ja heidän työpanoksensa siihen samaan yhteyteen.

He toimivat verkottajana tässä erilaisen toimijoiden kanssa. Vaikka nyt ei voi sanoa, että se on Taiken aikaansaannosta, mutta se, että Taiken kanssa yhteistyössä muun muassa Pirkanmaan sairaanhoitopiiri oli ensimmäinen näistä, jotka teki tämmöisiä kulttuuriin liittyviä omia ohjelmia. Ja piti olla se tiennäyttäjä sitten tähän sote-alueelle, mutta valitettavasti nyt ei vielä ole tapahtunut.

Toivo:

Ennen kuin siirrytään puhumaan kunnista ja pienemmistä, niin oikeastaan hypätään takaisin tosi makrotasolle, kun nyt me ymmärretään jo suunnilleen, miten sitä tehdään, minkälaisissa instituutioissa, niin minkälaisia jotenkin pitkiä linjoja tai jatkuvuuksia suomalaisessa taide-, miksei kulttuurikin, politiikassa on ollut, koska no jos vaikka aloitetaan se, että jostain hyvinvointivaltion

rakennusvaiheista kuuselta-luvulta, valtion taidekomitean mietintö, kuusi-viisi, mitä näitä on, niin voidaanko sieltä vetää jotain suurta kaarta siihen, mitä suomalainen taidepolitiikka on?

Minna:

Voi ja itse asiassa voi aloittaa jo vähän aikaisemmin. Nyt pääsen siihen Anita Kangas, jonka äsken mainitsin. Muun muassa Anita Kangas on ollut miettimässä lähinnä toteutuneen taidepolitiikan näkökulmasta taide- ja kulttuuripolitiikan pitkiä linjoja. Ennen 1960-luvun on jo tunnustettu se, että se oli kansallisen identiteetin rakentamisväline, että kulttuuria ja taidetta edistettiin.

Luotiin suomalaisuutta. Meidän kaikki oikeastaan tiedetään, että suomalaisuus, jos nyt ihan reellisiä ollaan, on kiitollinen aika monelle taiteilijalle. Se kuva suomalaisuudesta, mikä meillä nykyään on, tulee 1800-luvun lopun, 1900-luvun alun taiteilijoiden käsielämästä aika paljon. Sitten siinä rinnalla oli kansan sivuistuksen näkökulmaa, että kansaa sivistettiin muun muassa niin, että opetettiin lukemaan ja kirjallisuutta ja teatteria ja muuta katsomaan.

1960-luvulla siihen tuli hyvinvointivaltio ihan selkeästi mukaan. Hyvinvointivaltion ytimenä oli ehkä se, että haluttiin lisätä kaikkien suomalaisten mahdollisuutta kokea ja tehdä taidetta. Sieltä suunnilleen pereytyi nykyään saatava ja saavutettava taide, joka tarkoittaa saatavaa sitä, että se on ylipäänsä olemassa ja saavutettavaa, että sen äärelle pääsee.

Silloin 1960-luvulla, kun katsoin näitä puolueiden ohjelmia, niin sieltä löytyi mielenkiintoisia juttuja. Siellä on aika vahvasti alueteattereiden, alueorkestereiden ja yliopistoverkosto on ihan samoin aikaan. Taiteilla ja tieteellä koulutusmahdollisuuksia haluttiin pitää koko maa asuttuna.

Itse olen miettinyt sitä, että 1960- ja 1970-luvulla meillä painotettiin sitä, että joka kylässä piti olla kirjastoja ja joka kylässä piti olla teatteri suunnilleen. Meillähän olikin jopa sellainen järjestelmä, että yli 20 000 asukkaan jokaisessa kunnassa oli ammattiteatteri jossakin vaiheessa. Se oli ehkä yksi sellainen keino, jolla ajateltiin, että kun Suomessa tämä kaupungistuminen alkoi pikkasen myöhemmin kuin monessa muussa eurooppalaisessa maassa, niin sillä haluttiin se pitovoima ja se veto voima siinä kunnassa säilyttää. Mutta sitten sieltä 60- ja 70-luvulta on myös nämä apurahajärjestelmät meidän nykyinen järjestelmää. Eli sieltä tulee tietyllä tavalla, että se pitkä linja 60- ja 70-luvulta, joka jatkuu tähän päivään, on, että meillä on hyvä perintö 60- ja 70-luvulla tehtyissä päätöksissä.

70-luvulla myös kunnille annettiin lakisääteinen velvollisuus saatavan ja saavutettavan taiteen ja kulttuuriedistämiseen. 80- ja 90-luvulla tulee sitten tämä raha. Eli nousukausi alkoi ja sitten jossakin vaiheessa 90-luvultakin loppui, mutta nousukausi alkoi, niin sitten alettiin tätä markkinoistumista.

Ruvettiin puhumaan ehkä enemmän siitä, että ihmisellä itsellä on vastuu taiteesta ja sen kokemisen rahoittamisesta mitä aikaisemmin. Mutta sitten samaan aikaan siellä tuli myös tämä globalisaatio, että alkoi leffat ja videot ja musiikkibisnes olla sen verran kovaa ja kansainvälistä touhua, että se täälläkin havaittiin.

Ja tietysti se teknologian muutos, että taiteesta ja kulttuurista tuli yksi kaksi paljon saavutettavampaa ja monikanavaisempaa. Tuossa 2000-luvun alussa on sitten ehkä ollut tämmöinen hyvinvointi ja se hyvä elämä näkökulma tai taiteen ja kulttuurin.

Sitä ei hirveästi vielä, ehkä kun se on niin lähihistoriaa, niin tässä kulttuuripolitiikan puolellakaan sanotettu. Mutta ainakin noiden poliittisten asiakirjojen ja sitten itse asiassa tehtyjen päätöstenkin

mukaan, niin aika paljon niitä perustellaan nykyään sillä, että sillä saavutetaan hyvinvointia joko ihmiselle, kansakunnalle tai elinkeinoelämälläkin, että sekin pitää muistaa.

Toivo:

Itsekin omassa kandidaatintutkielmassani tutkinut juuri tuota ja tosiaan taiteesta on pidempää ikää ja sen vielä parempaa, että se on osa arvokasta vanhuutta ja toisaalta myös sairaalapotilaan olennainen tekijä.

Minna:

Saanko minä tähän sanoa yhden kommentin, että se mikä on hauskaa, tai hauskaa ja hauskaa, mutta on ollut mielenkiintoinen havainto noissa poliittisissa ohjelmissa. Esimerkiksi lastenkulttuuri tunnustetaan jo 50-luvulta, että se ei suinkaan ole, vaikka se 80-luvulla ehkä alkoi lyödä läpi muutenkin, mutta se on tunnustettu jo aikaisemmin. Mutta sitten kun puhutaan taiteesta ja kulttuurista ja lapsista, niin lapsi on aina aktiivinen toimija, että se on harrastaja ja se tekee itse.

Mutta sitten aika usein näissä hyvinvointikuvioissakin ikääntynyt ihminen nähdään passiivisena kuluttajana. Kyllä. Ja se on mielestäni ehkä vähän niin kuin harha ja harmittava asia, koska itse oman pään peliin laittaminen ehkä olisi siinä taide- ja kulttuuriharrastus tekee osalla, eikä ihmiselle ihan se hyvä juttu.

Toivo:

On on ja ehkä vähän jotenkin myös kaukana todellisuudesta, jos teatterissa tai näyttelyissä tai konserteissa pyörii, niin kyllä se aktiivisesti siellä käy on nimenomaan ikäihmiset. Saattaa olla, että se poliittinen käsitys jää sitten johonkin vanhainkodeissa kiertäviin muskareihin tai vastaaviin.

Minna:

Joo. No toivottavasti nykyään sitä on enemmän jotain muutakin.

Toivo:

Niin, kyllä.

No tuossa meillä on nyt makrolinjat, joista sinä olet ollut aktiivisesti tänne loppuvaiheessa mukana. Ja vähän eri rooleissa, kun sinä olet toiminut sekä kansanedustajana että sitten näissä instituutioissa, jotka myös ehkä haluaa kansanedustajilta jotain. Miltä tämä taidepolitiikka, ei pelkästään keskustelu vaan ehkä se kokonaisuus, onko se jotain eroa mitä se näyttäytyy kansanedustajalle tai sitten näissä taideinstituutioissa toimivalle?

No ehkä tietysti se, että tiedon tulvahan on paljon isompi siellä eduskunnassa. Olen aina sanonut, että siellä on onnena hirveän fiksi henkilöstö plus sitten ne sadat ja tuhannet asiantuntijat, joita pystyy kuulemaan. Plus se, että eduvalvontaryhmät pitää kyllä huolta, että tieto lisääntyy.

Ehkä se, mikä kansanedustajana oli, että löysin niitä verkostoja tosi helposti. Löysin keneltä kysyä. Löysin myös verkostoja eduskunnan sisältä. Mutta kyllähän meitä kukkahattu tätä ja myös vähän katsottiin sillä lailla, että itse en halua arvottaa eri politiikan lohkoja, mutta meillä on selvästi sosiaali- ja terveystalitiikka ykkönen aina.

Ja se, että näköjään politiikassa pitää meritoitua sen alan ihmisenä, vaikka sun oma ydinosaaminen tai kiinnostus olisi jossakin pikkasen sen sivussa. Sitten sellainen yksityiskohta, mitä minä sanoin. Minähän olen pudonnut eduskunnasta. Ja siihen on varmaan miljoona ja yksi syytä. Äänimäärä, millä minä putosin, oli aika pieni, mutta ehkä ihan ansaittu.

Mutta se, mistä minä huolestun, on se, että siinä samana vuonna putosi muutama muukin taide- ja kulttuuripuhuja eduskunnasta eri puolueista. Eli se ei ole seksikäsala poliitikan puolella puhua. Sitten taas, kun olen ollut edunvalvontatehtävissä, niin niissä tietysti on se äärimörrimöykkyjen murskaamisen ongelma.

Useimmiten, kun kävin kiertämässä vaikkapa jonkun järjestön edustajana tilaisuuksia, niin se alkaa sillä tavalla, että mitä sä sanot ihmiselle, joka ei tykkää kulttuurista ollenkaan. Ja sitten se alkaa sellaista nollatasosta, että on tosi harmia, että et ole ikinä kuullut yhtään hyvää laulua, etkä ole ikinä lukunut yhtään hyvää kirjaa. Se on tosi harmivaista, että miten tietyllä tavalla pelastaa toisen kasvot, mutta silti yrittää viedä sitä omaan sanomaan.

Se on ehkä haastavampi ollut. Edunvalvontajanäkökulmasta nostan hattua meidän taide- ja kulttuuriolan edunvalvontajärjestölle, että he jaksavat sitä eteenpäin viedä, koska se on kuitenkin niitä kukkahattuja aina vaan äärettömän pieni määrä vastapuolella. Mutta sitten ehkä se viraston ja nyt tämä nykyinen virkatehtävänä tuolla Orimattilassa, niin ne on ollut sellaisia, että siinä alkaa näitä syy-yhteyksiä nähdä ehkä paremmin.

Ja se, että ymmärtää myös tietyllä tavalla itse tehdä sellaisen työn, että ei syöksy paikalle ja ole se, joka tietää, koska siinä on edunvalvoja ja toisaalta taas ehkä myös kansanedustajan tehtävä olla. Että hänen pitää ymmärtää ja vastata kaikkiin kysymyksiin. Mutta niissä rooleissa ehkä enemmän se on ollut sitä verkkojen tekemistä ja sitä sellaista kontaktipintaa tavallisiin poliittisiin päättäjiin, jotka kohdattaessa kuitenkin pystyvät paljon avautumaan, mitä he itse tarvitsevat tietoa.

Toivo:

Mainitsit tuon Orimattilan ja sä olet siellä yksi kulttuuritoimenjohtaja.

Minna:

Kirjasto- ja kulttuuritoimen.

Toivo:

Kirjasto- ja kulttuuritoimen. Meillä on Kirkkonummella sama yhdistelmä. Ja nyt kun ollaan Kirkkonummen kunnan podcastissa, niin haluatko sä kertoa vähän siitä, että mikä se kunnan rooli oikeasti kulttuurissa onkaan?

Minna:

No joo, tämän itse asiassa liippaa tätä mun omaakin tutkimusta, että joutunut uudestaan perehtymään siihen, että miten laki kuntien kulttuuritoiminnasta on syntynyt. Eli itse asiassa jo aika varhaisessa vaiheessa 60-70-luvulla tunnistettiin, että kunta on avainasemassa siinä, että taiteeseen ja kulttuuriin liittyvät oikeudet ja mahdollisuudet toteutuvat.

Eli ihmisillä on mahdollisuus kokea harrastaa ja tehdä taidetta ja kulttuuria. Ja tuossa 70-luvun loppulla se sitten kirjattiin ihan lakiin. Ja sen jälkeen tässä muutama vuosi sitten uusittiin kyseistä lainsäädäntöä, jossa vahvistettiin entistä sitä, että kunnilla on velvollisuus järjestää mahdollisuus taiteen ja kulttuurin kokemiseen, tekemiseen ja harrastamiseen.

Se on lakisääteinen tehtävä kunnilla. Ja tämän on usein se, mitä nyt taas tässä virkamiesrooleissa aika usein, en sano, että meidän omille poliitikoille siellä Orimattilassa, mutta aika usein muistuttamaan siitä, että kirjassa on ihan samalla lailla, että se on kunnan lakisääteinen tehtävä. Ne ei ole tehtäviä, jotka on ekstra, vaan ne on ihan lakisääteisiä tehtäviä.

Ja se, että nyt niitähän on monia arvioita tehty pienistä ja isoista kunnista, että onko kunnan tukema tai mahdollistama taide ja kulttuuri, niin onko se vetovoimatekijä, pitovoimatekijä tai muuta, mutta että joka tapauksessa se on sitten aivoruokaa tarjoava osasto niille kuntalaisille. Aika moni kunta pitää erittäin hyvää huolta liikuntapuolesta, mikä on erittäin tärkeää, mutta toisaalta pitäisi sitä pääpuolestakin pitää jonkin verran huolta.

Ja siihen mielestäni ehdottomasti kuuluu se, että hyvä kunta järjestää taide ja kulttuurin kokemisen mahdollisuuden ja harrastamisen mahdollisuuden laajalla kirjoilla. Se ei ole se yksi ainut kerho tai yksi ainut mahdollisuus, vaan sitä mahdollisuutta on monta.

Toivo:

Ei tarvitse puhua suoraan omasta kunnasta, koska nämä on joskus vähän, mutta kun nämä on niin lakisääteisiä monet, niin minkälainen on se kunnallisen paikallisdemokratian rooli tai pelivara? Puhuttaako taide ja kulttuuri kunnanvaltuustoissa?

Minna:

Joo ja ei. Kyllä puhuttaa. Onhan niitä tosi mielenkiintoisia aloitteita esimerkiksi valtuutetut tehneet eri kunnissa, jossa mietitään just sitä, että miten niitä kohtaamisen paikkoja tai taidekulttuurilaitoksia tai harrastamisen mahdollisuuksia lisätään. Kyllä se puhuttaa. Olen aina sanonut, että kunnanvaltuutetut toimivat niillä tiedoilla, mitä heillä on.

Se on myös tietysti meidän virkamiesten tehtävä vähän kertoa, että mitä mahdollisuuksia olisi tai mitä toiveita olisi. Ja tietysti avainasemassa itse asiassa on kyllä ne kuntalaiset. Jos kuntalaisilla herää tarve, että ei nähdä ja kokea ja tehdä jotakin, ja ne osaa sanottaa sitä sitten niille omille valtuutetuilleen tai muille luottamushenkilöille siellä kuntaorganisaatiossa, niin ne useimmiten tapahtuu.

Mutta se mistä minä olen esimerkiksi huolissani, että sitten kun meillä on semmoisia, että ehkä ne ei olekaan ihan niistä luottamushenkilöistä, vaan se voi olla sitä kollegasta siinä toisella sektorilla. Eli minä olen esimerkiksi hirveän huolissani sitä, että kun olen käynyt läpi harrastamisen Suomen mallin

kuntia, joista aina kivasti kyllä nostetaan ylös ne, jotka ovat tehneet niitä kulttuuria ja taidejuttuja siinä mallin aikana.

Mutta kun katsoo todellisuutta, minulla ei ole ihan tietenkään tilastollista faktaa tässä, mutta kun olen seurannut näitä kuntia, niin iso osa kunnista toteuttaa harrastamisen Suomen mallia liikuntapainotteisesti. Ja sitten kun katsoo taas sitä listaa, niin siellä kymmenen kärjessä, mitä yleensä ne kollaiset haluaa, niin noin puolet on sellaista, joka on taidetta ja kulttuuria.

Sitten taas se, että niistä päätöksistä kuitenkin pitkälti päättää, että mitkä otetaan mukaan näihin tämän tyyppiisiin prokkiksiin, kun harrastamisen Suomen malli on, niin niistä päätetään usein virkamiesvoimin. Eli se on se, missä ehkä enemmän mielestäni vielä pitäisi tehdä sen kulttuuri- ja taiteen arvostamisen eteen tai sen tarpeen tunnistamiseen töitä.

Toivo:

Niin kyllä, että tässäkin on mahdollisuus vaikka kuntalaisille järjestäytyä, tuoda toiveita ja tarpeita esiin.

Minna:

Joo, kyllä. Ja tähän on semmoinen, että en tiedä mikä kirkkonummentilanne on, mutta aika monessa kunnassa kuitenkin on semmoinen ehkä niin kuin sanotaan 10-15 vuoden pommi edessä, että useimmat nämä aktiiviset kulttuuriorganisaatiot, yhdistykset, kuorot, niin niitä veturoi eläkkeellä olevat ihmiset. Ja niitä uusia sinne ei ole löytymässä. Ja tämä on sillä huolestuttava, kun aika monen kunnan kulttuuritoiminta on sitä, että annetaan sitä avustusta sille kulttuuriyhdistykselle, jotta se toimii niin, että kuntalaisilla on jotakin kulttuuri- ja taiteen kanssa tekemistä.

Sitten jos tämä porukka lakkaa järjestämästä sitä, niin mitä tulee tilalle? Kunnat eivät ole selvästikään valmistautuneet siihen. Ja se varmaan koskee osittain myös, ei ehkä niinkään liikuntaa, mutta jotain muita näitä harrastusmahdollisuuksia.

Toivo:

Yleensäkin yhdistyskenttää myös jollain enemmän aatteellisella ja poliittisellakin puolella tuttu tauti. Poliitikkaakin, kuten kulttuuripoliitikkaa voi ymmärtää laajasti ja kapeasti, niin samoin ihan politiikkaa yleensä perinteisesti voidaan joko rajata poliittisiin instituutioihin, jotka tekevät politiikkaa, hoitavat yhteisiä asioita.

Tämä on hyvin lähestyttävä tapa ajatella, mitä se politiikka onkaan. Mutta me voidaan myös katsoa laajemmin ja ajatella, että politiikka on laajempi kokonaisuus yhteiskunnallisia kiistoja ja vallankäyttöä ja vähemmän formaalia järjestäytymistä ja yhteistyötä. Onko Suomessa jonkinsortista tällaista laajemman käsityksen informaalia taidepolitiikkaa?

Minna:

On varmaan joo. Sehän on tietysti sitten, että kuka sitten taas määrittelee, että se on nyt välttämättä taidepolitiikkaa, mutta on joo. Minusta tuntuu, että esimerkiksi tällä hetkellä taidepolitiikkaa tai sitä voisi pitää taidepolitiikkana myös, että meillä käydään tällä hetkellä taiteilla ja kulttuurilla kulttuurisotia. Sitä voidaan tehdä esimerkiksi osana kulttuurisotia, että määritellään mikä on vaikkapa oikeanlaista toimintatapaa ja muuta.

Sitten se on tietysti tällä hetkellä taide ja kulttuuri on vahvasti identiteettipolitiikkaa myös ja sitä käydään ihan yksilötasollakin samalla lailla sitä keskustelua. Se mikä ehkä on mielenkiintoista, niin tällä hetkellä se on myös tällaista moraalipolitiikkaa aika vahvasti.

Kun tuossa 60–70-luvulla puoluepolitiikan ohjelmiin ilmestyi tällainen suojelu, että joko taidetta ja kulttuuria haluttiin suojella joiltakin, tai ihmistä haluttiin suojella taiteilta ja kulttuurilta, niin minulla on pikkuisen sellainen häivähdyks tällä hetkellä, että osana tällaista moraalipolitiikkaa meitä halutaan suojella jonkinlaisilta taiteilta ja kulttuurilta.

Toivo:

Tämähän jollain tavalla linkittyy myös siihen, kun kuvasit, että myös kansainvälistynyt ja saavutettavuus on lisääntynyt, koska kulttuurisodat usein, tai tämä culture war-ajattelu, jolla siis viitataan tähän erinäisten ideologisten tai väestöryhmien väliseen kamppailuun siitä, että mitä julkisessa keskustelussa, mitä meidän kulttuuripiirissä tapahtuu, mitkä siellä on merkittäviä, niin nämä ovat yhdysvaltalaisiksi ilmiöiksi usein määritetty, jotka ovat ikään kuin tuontitavaraa myös suomalaisessa poliittisessa keskustelussa.

Minna:

Kyllähän minun mielestä on aika huolestuttavaa, että yksi tuontitavara, jossa nyt meillä keskustellaan, että pitääkö kirjoja ruveta sensuroimaan yleisessä kirjastossa ja mitä koulussa saa lukea. Se on minun mielestä sellainen laaja ilmiö, että sitä useimmiten ei johdeta tuolta ylhäältä päin. Okei, siellä saattaa olla joku sytyke siellä politiikan yläpilvessä, mutta se useimmin lähtökohta on kuitenkin tällaista kansalaistoiminnasta tai siihen viittaavasta.

Se on minun mielestä hirveän huolestuttavaa, koska minun taiteen ja kulttuurin paras juttu on se, että sinun ei tarvitse pitää sitä, mutta kun sinä näet ja koet sitä, niin sinä todennäköisesti ajattelet jotakin sen jälkeen. Se on minun mielestä se paras puoli. Jos sinä vain katsot itsellesi miellyttäviä kuvia tai itsellesi koet sellaista taiteen ja kulttuurin, joka on itselle mukavaa.

Toivo:

Valmiiksi samaa mieltä?

Minna:

Niin, niin sitten oikeasti sinulta jää tietynlaisella sellaisella. Minä olen aina sanonut, että taiteen ja kulttuuri lisää myös empatiaa, koska sinun on pakko alkaa ymmärtää muita, miksi ne tekee niin kuin ne tekee ihan toisella tavalla.

Toivo:

Eli tällainen vähän kahtialainen. Toisaalta voidaan sanoa, että tavoite on saada taide olemaan pelkästään hyvää, moraalisesti jaloa. Ja sitten toisaalta myös miettiä sitä, mihin olemassa olevaan taiteeseen on sitä pääsyä.

Minna:

Kyllä, juuri näin.

Toivo:

Mitä kirjoja saa lapset lukea koulussa ja vastaavaan.

Minna:

Minun tähän pakko taas sanoa tällainen ylimääräinen ekstra, kun minua naurattaa, että tuolla taiteessa ja kulttuurissa, näissä poliittisissa ohjelmissa ei mainita yleensä eläviä taiteilijoita. Ne on sattuneesta syystä Sibelius ja Kivi ja Gallen-Kallela, jotka siellä saattavat esiintyä, mutta sitten siellä ehkä se eniten esiintyvä on Suvivirsi. Sitten siellä pidetään tämmöisenä suomalaisuuden, totta kai myös kristillinen, mutta suomalaisuuden esimerkkinä.

Sitten minua rupeaa aina naurattaa, koska siis se on ruotsalaisen kirjoittamaan ja ruotsalainen kansansävelmään siihen, mihin se pohjautuu. Että se on tietysti, mitä me nyt sitten pidetään juuri siinä suomalaisena. Mutta tämä on minun mielestäni osoitus siitä, että me määritellään myös taiteen ja kulttuurin kautta sitä, että ketkä on meitä ja ketkä on muita.

Toivo:

Ja toihan on tavallaan taidepolitiikan tai taiteen poliittisuuden ytimessä myös se, että minkälaisia normaaliuutta sillä rakennetaan. Myös nämä, mistä puhuttiin, että Suomea on rakennettu, niin just Düsseldorfissa on opiskelleet kuvataiteilijat, jotka on opiskellut piirtämään kuin ranskalaiset ja vastaavaa. Että löytyykö sieltä tosiaan se suomalaisuus vai?

Vielä tähän pätkään meidän keskustelua, niin sinä mainitsit näistä ehkä taiteen rajoittamisesta ja sellaisista, että on niin kuin, voisi kutsua kansallisliikehdinnäksi tai jokaisesti tällaiset rivien heilahteluksi. Että on ehkä tavoitteita saada taide olemaan sitä, mikä on jollekin poliittiselle, taidepoliittiselle pyrkimykselle keskeistä. Mutta perinteisessä ajattelussa taiteen vapaushan on ikään kuin taiteen perusarvoja. Onko meillä sitten taas tässä formaalimassa ja ehkä enemmän valtaa käyttävässä tapauksessa, minkälaista hallintaa meillä on itse taiteeseen? Vai onko se enemmän silleen, että kunhan on sitä taidetta, niin olkoot mitä on?

Minna:

Periaatteessahan on niin, että yksilöiden kohdalla valtio on esimerkiksi taiteilijan apurahojen pitäis olla sillä tavalla, että ne on käsivarren mitan päässä, eli päättäjät eivät päästä sisältöistä. Yhteisölle on jonkin verran tullut lisää sellaista, että esimerkiksi yhteisöjen rahoituksessa edistetään vaikkapa nyt sitä saatavuutta ja saavutettavuutta.

Ja ehkä se hallinnan ongelma alkaa olla sellaista, että taidetta ja kulttuuria aletaan sovittaa tilastoihin. Eli ideana on virtaviivaistaa tehostaa ja tuottaa tulosta ja mieltä. Tietysti joku voi kysyä, sopiiko ylipäättään tuloksenmittarit hyvinvointivaltion tukemiin asioihin.

Minna:

Onko terveydellä joku tietty mittari tai kuolemalla joku tietty mittari? Esimerkiksi joskus mietittiin sitä, että ketä saa hoitaa ja ketä ei osastoo. Se on tietysti ollut vähän huolestuttava piiri, mutta sitten näitä mittarointeja tulee. Mutta osa tietysti niistä on myös oikeasti sellainen, että on haluttu herättää sitä, että veronmaksajillakin varmaan on joku motiivi.

Ennen vanhaan se oli himopelaajilla, kun meidän Veikkauksen pelaajat rahoittivat taidetta ja kulttuuria aika vahvasti. Niilläkin on kuitenkin joku intressi, että silloin on oikeutus sillä, että verovaroja tai valtionrahaa käytetään siihen.

Silloin useimmiten kuitenkin, olen itse nyt päätenyt sellaiseen ajatteluun, että poliittisissa johtoisilla organisaatioilla, kuten kunta, maakunta tai valtio, niin niillä on kuitenkin se intressi, että he haluavat tuottaa veroeuroille jotakin niille ihmisille, jotka niitä veroja maksaa.

Ja niilläkin, jotka eivät maksa siinä sivussa, mutta kuitenkin. Silloin tietyllä tavalla ehkä se on myös niin, että pitäisi mieltä, että kaikki taide pitää kukoistaa. Mutta ehkä joissakin kohdassa pitää myös muistaa se, että valtionvelvollisuus tukee, että se taide on saatava ja saavutettava.

Silloin pitää täyttää tiettyjä juttuja. Ja sitten tietysti tuo lainsäädäntö on se, millä sitä hallitaan aika paljonkin. Ja sillähän ollaan myös muokattu meidän kenttää.

Meillä halutaan jatkuvuutta joillekin yhteisöille, jolloin se tuetaan pitkään. Ja jolloin se tietyllä tavalla tekee se ristiriita, että kun vain äärellinen määrä rahaa käytössä, niin silloin joku muu asia jää tukemata. Onhan nekin aina valintoja, mitä siinä on.

Toivo:

Kyllä, ja nämä ajatukset tulevat ehkä jotenkin Yleisradion liittyvässä keskustelussa Suomessa. Koska siinä se taide ei ole aina niin ilmeistä tai se ainoa. Niin ehkä tämä jotenkin tuloksien vaatiminen siitä, että kuinka monta avautusta mikäkin dokumentti saa Yle Areenassa määrittää oliko se hyvä tuotanto?

Minna:

Minua naurattaa, kun puolet on tehnyt myös ihan kulttuuripoliittisia ohjelmia. Ja SMP on vuonna 1974 tehnyt esimerkiksi kulttuuripoliittisen ohjelman, joka olisi ihan kovaa kamaa ainakin aikoina. Niin siellä esimerkiksi otetaan just kantaa siihen, että Yleisradiolla on aika vahva rooli ollut radioteatterin kautta. Ja se ehkä onkin ollut se, että meillä on ehkä se kansansivistysnäkökulma, mikä alkiolainen tai mikä lie se sitten alun perin on ollutkaan.

Mutta se kansansivistysnäkökulma on aika unohtunut siitä, että miksi Yleisradio esimerkiksi on aika laajan taide- ja kulttuuriohjelmakirjan taaannut vuosien varrella. Niin se on ollut just sitä saatavaa ja saavutettavaa taiteen ja kulttuurin kokemista.

Toivo:

No me tässä keskustellaan niin kuin varrella. Sä oot moneen kertaan viitannut siihen, kun sä oot näitä puolueiden ohjelmia lueskellut.

Minna:

pärisyttää huuliaan Anteeks.

Toivo:

Ei se mitään, toi on ihan luonnollinen reaktio omaan tutkimusaiheeseen. Haluatteko nopeasti kertoa meille kaikille vielä, kun sua tituleerasin tutkijaksi ja oot jotain tutkinut, niin mitä?

Minna:

Mä oon käynyt yli 1400 poliittista ohjelmaa läpi 53 puolueilta, jotka on toiminut viimeiset 60 vuotta. Eli osa puolueista on ollut tämmöisiä kestohittejä, niin kuin iso osa näistä eduskuntapuolueista nykyään. Mutta sitten siellä joukossa on paljon näitä, jotka on ollut muutaman vuoden ponnahduksia.

Mä oon yrittänyt selvittää sieltä, että miksi puolueet haluaa kirjata yritettäessä taide- ja kulttuuriasioita tonne ohjelmiinsa. Ja sitten, että mitä päämääriä niissä kirjauksissa tietyllä tavalla on luettavissa ja mikä motivoi niitä puolueita. Muthan yllätti se, että kun mä oon aina ite ollut sitä mieltä, että Suomessa poliitikot puhuu ihan liian vähän taiteesta ja kulttuurista.

Mut puolueet on kirjoittanut aika paljon. Että kuitenkin yli puolessa niistä ohjelmista on taiteeseen ja kulttuuriin liittyviä kirjauksia löydettävissä, mitä mä oon läpi käynyt. Ja mä oon sieltä tunnistanut sillä tavalla, että on tämmöinen päämäärä ihan aika fiksu päämäärä, että edistää täysmittaisesti tai rajatusti mahdollisuutta ja oikeutta taiteen ja kulttuurin kokemiseen, tekemiseen ja harrastamiseen. Että se löytyy sieltä aika paljon.

Ja toinen on se semmoinen ihmisenä kasvaminen. Ja siinä kohdassa me tullaan jo näihin motiiveihin, että se ihmisenä kasvaminen, niin aika monessa se jopa sanoo tätä ihan suoraan. Että kun ihmiset saavat kokea taidetta ja kulttuuria ja sivistystä, heistä tulee yhteisöllisempiä ja sen jälkeen parempia kansalaisia. Eli siis he ovat aktiivisia osallistuja.

Ei oot harrastanut aseiden kätkentää tai muuta vallankumouksellista. Mutta sitten niitä päämääriä on siis se, että siellä on tietyllä tavalla se suojelu, joka usein näkyy just siinä näkökulmassa, minkä sanoinkin. Että taidetta ja kulttuuria pitää suojella jollakin. Että erityisesti suomalaisiksi määriteltyä taidetta ja kulttuuria pitää massakulttuurilta esimerkiksi suojella.

Tai sitten, että vääränlaiselta kulttuurilta ja taidetta ihmistä suojella. Että se löytyy sieltä. Sitten on se, että se on ollut vähän tämmöinen globaali sillanrakentaja. Että ennen vanhaan sitä sanottiin

kulttuurivaihdoksi. Nyt nykyään se on kulttuurivientiä ja vaikka mitä. Mutta aika monta kertaa siitä, että se on tämmöisen kansojen välisen ymmärryksen lisääjänä ollut taide ja kulttuuri.

Ja sitten se viimeinen ehkä päämäärä, mistä mun mielestä harvemmin puhutaan, on, että siihen liittyy kulttuuri ja agrarismi. Eli se, että kulttuuri on ollut keino pitää syrjäseudut ja taajamien lähiset alueet elävinä. Ja että niillä on oikeasti ollut se aluepoliittinen rooli tuolla.

Eli tätä mä tutkin ja sitten vähän mitä kaikkea kivaa mä muuta sieltä löydän.

Toivo:

Mainitsitkin, että sä itse olit siinä käsityksessä, että poliitikot puhuu liian vähän. Ja se on ehkä semmoinen vallitseva, mitä itsekin olen ainakin tottunut oppimaan. Ja jos vaikka taas valtiotason asiakirjoja lukee, hallitusohjelmia tai näitä, niin aika vähässä on lopulta taidekirjaukset. Onko tälle jotakin epäsuhdalle?

Ensinnäkin silleen, että suomalainen taidekenttä on niin riippuvainen siitä, että valtio on auttamassa. Tuota puolueita vaikuttaa kiinnostavan ja on tehty ihan omia kulttuuriohjelmia. Mutta sitten jotenkin siinä vallankäytön ylimmillä tasoilla se jotenkin katoaa. Onko sulla jotain hypoteesia, miksi nämä saattaisiin olla näin?

Minna:

Kyllä se valitettavasti taitaa olla niin, että meillä elää joku semmoinen sadan vuoden takainen käsitys siitä, että taide ja kulttuuri liittyy vahvasti johonkin elitismiin. Että on ollut tietty eliitti, jolla on oikeus ollut nauttia taiteesta ja kulttuurista. Että jos olet suomalainen kansanläheinen politikko, joka käy torillakin ja suustelemassa äänestänsä kanssa, niin tietysti voi olla vähän vaikea nostaa se taide ja kulttuuri just sen takia, kun itse mieltää sen, että se on asia, joka ei ole niin kaikille kuuluva tai yhtä tärkeä. Ja sitten meiltä puuttuu traditio. Mä aina sanon, että mä olen käyttänyt itseäni, että nykyistä pääministeristä ja presidentistä en ole Ranskassa ihan varma, mutta aiemmat pääministerit ja presidentit on erittäin vahvasti puhuneet taidetta ja kulttuuria, koska heillä on tuonut sitä ranskalaisuutta. Mutta se ei puhu pelkästään kansallista identiteettiä, vaan hän on puhunut taiteesta, kulttuurista, muodista, tai ties mistä, että se on ollut. Meillä ei tämmöistä traditiota ole.

Ehkä Kekkonen kävi muutamassa näyttelyissä, mutta ei meillä hirveästi sitä Kekkonen taide- ja kulttuuripuolta.

Toivo:

Kekkonen enemmän kalasti ja hiihti.

Minna:

Eli meillä on pop olla sen urheilupuolueen jäsen enemmän kuin kulttuuripuolueen jäsen. Ja sitten kyllä se vähän on myös niin, että jossakin vaiheessa, toivottavasti ei enää, mutta itsekin kun olen ollut näissä lobbarirollissa ja taideyhteisöissä, niin me ollaan mieluummin barrikadeilla, ja sitten vasta kysytään, että miksi.

Että se pelko siitä, minkälaista keskustelua se, että sä avaat suun taiteesta ja kulttuurista herättää, niin saattaa olla aika vahva.

En tiedä, onko ehkä nykypolven poliitikoissa, mutta ainakin vielä 10-15 vuotta se oli aika vahva se puoli. Ja sitten mä sanoisin, että toimittajille vihje, älkää kysykö joko kulttuuriministeriltä, että mitä ne on harrastaneet viimeksi tai muuta, koska ne on aina ne, jotka ensimmäisenä suututtaa kaikki. Poliitikon paras ohje on se, mihin puolueiden ohjelmat ovat jo päätyneet, että elävistä taiteilijoista ei kannata ääneen hirveästi mainita. Että se, että sä oot kulttuuriministeri esimerkiksi, niin se ykkösjuttu ei ole se, että sä oot kaiken alan asiantuntija taiteessa ja kulttuurissa, vaan että sä osaat hallinnon, sä ymmärrät kuunnella asiantuntijoita ja tiedät, miten toimia siinä poliittisessa ympäristössä. Mun mielestä se on se juttu.

Ja se, mitä sille voi tehdä, niin se on varmaan edelleenkin se, että edunvalvontajärjestelmät ovat muuttaneet taktiikkaansa ihan hirveästi viime aikoina. Mun mielestä se näyttää paljon enemmän siltä, että edunvalvontajärjestelmät taide- ja kulttuurikentällä tekevät yhteistyötä ja jakavat sitä tietoa yhdessä ihan toisella tavalla kuin aikaisemmin.

Ja se on mun mielestä semmoinen hyvä tapa siihen kosketuspinnan saamiseen ja sen tiedon välittämiseen.

Toivo:

Mutta kuitenkin tämä uskot, että syy, minkä takia taiteesta puhutaan, on aika vähän. Ja tähän ei ole pelkästään ehkä poliitikkoja, mutta myös esimerkiksi kritiikillä jäävä palstatila, päivälehdessä vaan kutistuu ja kutistuu, niin on osittain siitä, että se on mielletty eliitin puuhaksi.

Minna:

Joo, kyllä. Ja mähän olen huolissaan sitä, että se oli muistaakseni 2007 eduskuntavaaleissa ensimmäistä kertaa televisioitu kulttuurivaalitentti, joka koski siis kulttuuriasioita. Silloin oli ehkä jotain nostetta, muutenkin oli käyty eduskunnassakin aika paljon keskustelua tästä aiheesta.

Mutta mä olin tosi huolissaan, että aika monesta ihan valtakunnallisestakin vaalikoneesta puuttuu taiteeseen ja kulttuuriin liittyvät kysymykset täysin. Ekaa kertaa mun mielestä pitkään aikaan eduskuntavaalien alla. Ja kyllähän sekin on myös totta, että kun meillä on yhä vähemmän ja keskitysemmin media omistuksessa, niin siellä jaetaan samaa juttua paikkakunnasta riippumatta ja lehdistä riippumatta.

Ja sitten todella tämä mihin itsekin mainitsin se kritiikin kriisi, mikä mun mielestä on todella sääli, että tällä hetkellä miten vähän kritiikkiä on esillä tuolla. Niin taidehan on sitten kätkeyty sinne kuoli-ilmetusten taakse. Se on jotenkin sellainen perinne ollut, että liikunta ja urheilu, kuten sanottu, edelleenkin mulla ei ole mitään liikuntapuoluetta eikä urheilua vastaan.

Mutta se tietysti epäsuhta siinä näkyy, että meillä Suomessa edelleenkin myös mediaa tuntuu arvostavan enemmän fyysisyyttä kuin tätä mitä sitten pään sisällä tapahtuu.

Toivo:

Elitismi voi olla kahdella tavalla ongelma poliitikolle tai taiteesta puhujalle ihan formaalin politiikan ulkopuolellakin. Se mahdollisuus, että joko ikään kuin taiteen ja kulttuurin rajautuminen tietyn eliitin, niin se on estänyt sen, että ei ole sitä tatsia siihen taiteeseen. Tai sitten on tämä, mihin sinä itse viittasit, jos ymmärsin oikein, että ei haluta vaikuttaa niiltä tyypeiltä, joilla on se jotenkin olennaisena osana ooppera, baletti, teatteri, taidemusiikki. Onko nämä kummatkin? Onko toinen jotenkin vahvimmaksi? Olet paljon myös politiikkaa tavannut elämässä aikana.

Minna:

Luulen elämää, että se on kuitenkin sitä, että uskallusta vain yksinkertaisesti puhua taidetta ja kulttuuria on vähemmän. Siihen ei rohkaista.

Olen aina sanonut, että olen onnellista sukupolvea siinä mielessä, että kun olin pieni ja siitä on jo monta kymmentä vuotta, niin silloin Suomessa levisi sellainen ajatus, joka toteutui ainakin isompien paikkakuntien, ei kaikkien paikkakuntien eikä kaikkien lasten kohdalla. Taide ja kulttuuri tuli lasten luo. Vahvasti kirjastot olivat koulujen yhteydessä.

Sinulla oli arjen kontaktipinta pienestä lähtien taiteeseen ja kulttuuriin. Kyllähän minä esimerkiksi peruskoulun opetussuunnitelmaa, kun katselen, niin minne ne taideaineet häviävät. Ne ovat vaihtoehtoisia tai siis vapaaehtoisia valintoja. Tietyllä tavalla meillä on iso muutos ja sitten se, että kouluissa ei nykyään enää ole mahdollisuuksia ja varaa käyttää lapsia ja nuoria taiteen parissa.

Minun mielestä taide ja kulttuuri on sellainen ja siitä puhuminen vaatii sitä, että sinua altistetaan sille. Jos ei sinua altisteta, niin en minäkään tykkää kaikenlaista ruoasta, jota minä en ole ikinä maistanut, koska minä en tiedä tykkäisinkö minä vain sitä en.

Toivo:

Eli toiveena on, että saataisiin nuoresta alkaen monenlaista kulttuuria.

Minna:

Kyllä, kyllä. Ja se, että sen sanottaminen, että sitä ei välttämättä ensimmäisenä. Siinähan nuo taidetestaajat on itse asiassa aika hieno proggis ollut. Ne ovat myös toivoneet, että ne lapset ja nuoret, jotka kokevat sen tai nuoret tässä tapauksessa, jotka kokevat sen taiteen, niin sanottaa sitä niitä kokemuksia. Ja niistä on kuulemma ollut tosi hienoja keskusteluja käyty. Ja se ei todellakaan tarkoittanut sitä, että ne ovat pitäneet kaikesta, mitä ne ovat nähneet, tai ne eivät ole tykänneet kaikesta, mistä ne ovat nähneet. Se on ollut tosi hienoa.

Mutta sen sanottaminen on mielestäni vielä se kakkosjuttu. Se ykkösjuttu on kuitenkin se, että nyt esimerkiksi me ollaan täällä hienossa museossa taulujen äärellä, niin minä altistun koko aika sillä, että minä näen ne. Niillä on oltava joku vaikutus minuun. Se mahdollistaminen, että annetaan aivoille ruokaa ja sitten vasta sen jälkeen, kun sinä olet saanut sitä aivoruokaa tarpeeksi, niin sitten sinä rupeat miettimään, tykkääkö sinä sitä ja et.

Toivo:

Tuossa on hauskaa, että itsekin tunnistan toden ehdottomasti, että taiteesta puhumiseen, niin ainakin itsekin vaadin itseltä jonkun sellaisen tiedollisen kynnyksen, joka täytyy yrittää ennen kuin saa avata suunsa. Ennen uskaltaisi näistä teoksista lähteä tekemään podcastia, joka on sinänsä sääli.

Juteltiin tässä podcasteja aiemmin taidekasvattaja Sanna Juujärvi-Bremerin kanssa. Hän sanoi, että hän on kokenut, että hänen opettamansa oppilaat ovat usein tosi suorasanaisia. Ei pelkää yhtään todeta jotain ihan huonosta. Ei kiinnostu, että se tulee tosi nopeasti, mutta sitten se jossain kohtaa saattaa kadota jonnekin vanhuuden varovaisuuteen.

Minna:

Minusta tuntuu, että se on vähän lainehtinut. Minun isovanhemmat, jotka ovat 10-luvulla syntyneitä, niin heillä taas oli se kansan sivistysaata niin lähellä siinä joka arkeensa, että sitä taidetta ja kulttuuria tuotiin ja sitä harrastamisen mahdollisuutta tuotiin.

Ei sitä sanotettu samalla lailla kuin niistä, mutta se tuotiin. Minusta tuntuu, että siinä meni just sellainen sopiva ikä, että mun isä ja äiti taas olivat teinejä. Silloin tuli taas semmoinen, että Suomi-filmi alkoi jylläämään. Siinä on aina ollut niitä väliputoja sukupolvia. Nyt sanotaan, että taide ja kulttuuri ovat ehkä enemmän mahdollisuus kuin oikeus meille.

Vaikka kuinka sitä oikeutta yritetään edistää, niin se mahdollisuus on valitettavasti yhä useammin kiinni. Ei pelkästään sitä rahasta, eikä pelkästään niistä vanhemmista, vaan siitä, että ylipäättänsä luodaanko semmoista maailmaa, jossa julkisesti koko ajan sanotaan, että taiteilla ja kulttuurilla on tärkeä arvo meidän elämässä.

Toivo:

Tuohon tekisi mieli lopettaa, se oli sen verran.

Minna:

Joo, mä en juuri menisi sanomaan, että se olisi jo sun viimeinen kysymys.

Toivo:

Mutta mulla on loppusegmenttini, niin pidetään niistä kiinni. Vaikka saatiin äsken juuri hyvin pysäyttävä loppulause, niin onko jotain, mitä sä toivoisit, että jokainen kuulija muistaisi tästä jaksosta? Koska ei tällaista vajaan tunnin keskustelua kuitenkaan tule muistamaan kokonaan. Mikä olisi semmoinen, mikä kannattaisi pitää korvan takana?

Minna:

No siis sanotaanko näin, että ehkä se tärkein juttu ei eninkään ole se, mitä taide ja kulttuuri politiikassa tehdään, vaan se, että taide ja kulttuuri on tärkeä osa meidän arkea. Se on kuitenkin semmoinen asia, joka mun rakkainkirjani YK on ihmisoikeuksien kansainvälin julistus jo vuonna 1948, muistaakseni, sanottiin, että meillä kaikilla on perustuva laatuinen oikeus taiteeseen ja kulttuuriin

tekijänä, kokijänä ja harrastajana. Mun mielestä se muistaminen, että se on oikeasti semmoinen oikeus, että jos me pidetään muistakin oikeuksista kiinni, niin pidetään kiinni siitäkin.

Toivo:

Ja sitten, kuten ollaan todettu, taide on moninainen kenttä. Siinä on joskus hankala saada kiinni, niin meillä aina vieras suosittelee kuulijoille jotain taiteen ilmiötä, tekijää, teosta, happeningiä, virtausta, joka on sun mielestä jäänyt vähän liian vähälle huomiolle.

Minna:

Joo, siis en tiedä, onko jäänyt vähän liian vähälle huomiolle, mutta mä noudatan omaani, että mä en mainitse ketään elävää taiteilijaa. Mutta viime vuosina on vahvistunut se, että yksikaksi muistetaan, että taiteen ja kulttuurin historiallakin on mun sukupuoli. Meillä on kuitenkin kaanonin aika pitkälti taide- ja kulttuurihistoriassa miesvoittoinen.

Ettei jatketa tätä sukupuolittunutta taiteen ja kulttuurihistoriaa. Mulla on sitten semmoinen elävä katkeruuden esimerkki, jonka haluaisin nostaa. On se, että yksi mun lempparisarjoista on tämä Succession, jota kaikki muutkin nyt siellä HBO:lla mainostaa. Mutta siinä on yksi semmoinen ikävä puoli, että sen tunnari on kirjoitettu erälle miehelle, joka on toiminut siinä säveltäjänä.

Mutta se oikeasti on Clara Schumannin sävellys pianokonsertosta. Mua tietysti vähän harmittaa, että sitten kun olisi ollut semmoinen oivapaikka lisätä meidän tietoutta vaikkapa Clara Schumannin sitä säveltäjänä, niin se jätettiin väliin.

Toivo:

Mutta nyt kun itsekin Successionin kolmaskaudelle palaan, todennäköisesti tänään illalla, niin mä olen vähän fiksumpi. Ja nyt täällä meidän ympärillä taidemuseossa tosiaan lapsetkin pääsevät taiteen ääreen, kun täällä alkaa jonkinsortinen perhetapahtuma. Meidän täytyy pakata mikrofonimme ja karata tämän taiteellisen ilakoinnin alta.

Nyt kiitos Minna suuresti, että olit mukana tässä jaksossa ja lainsit aikaasi asiantuntemusta minulle ja kuulijoille.

Minna:

Kiitos.

Toivo:

Tämä oli Kirkkonummen kunnan kulttuuripalveluiden taiteesta. -podcast. Sen toimitti, leikkasi ja liimasi minä, eli Toivo Hursti löydät meidät kaikkialta, missä podcasteja kuunnellaan, sekä osoitteesta kirkkonummi.fi. Kuullaan taas kun on puhe taiteesta.